

Солодка Лілія Олексіївна

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
 Науковий керівник – Фісак Ірина Володимирівна, кандидат філологічних наук
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

МОТИВ ПОЛЬОТУ У ЛІТЕРАТУРІ

Повітря, вода – це одвічні субстанції, які притягують усе живе до себе. Людина – дитина природи, тому не дивно, що вона несе в собі потяг до життєдайних джерел.

Тема польоту – одвічна, тому до неї зверталися і звертаються поціновувачі пера. Мета нашої розвідки – дослідити мотив польоту у різних іпостасях, віднайти витoki цього явища у літературі.

Мрія літати – це одвічна бажання людей в усі епохи і покоління. Упродовж всієї історії людство спостерігало за чудом з чудес – підніматися в повітря, долати величезні перешкоди, щоб душа і тіло не мало кордонів. Цей потяг закорінений ще з сивої давнини, описаний у міфах, казках, легендах. Це наче натяк на те, що життя людини не приймає заборон, не визнає неможливості долати недосяжні відстані хоча б у своїх думках.

Мотив польоту зустрічаємо фактично в усіх міфологіях світу, які трансформували цю здатність по-своєму. Наприклад, міф про Ікара, який хотів знайти свободу у крилах. Він почав збирати пір'я, щоб зробити крила для себе і для сина. Забувши всі перестороги, він насолоджувався величчю польоту, осяянням душі і серця, небесним раєм, здатністю піднятися до тепла сонця, проте жага літати згубила і його, і сина. Політ на крилах – це нездійсненна в реальності мрія.

У Стародавньому Китаї існувало чимало міфів про політ, наприклад, літаючі дракони, які, на відміну від птахів, – вигадані людиною істоти (чи, можливо, збережені родовою пам'яттю трансформовані образи динозаврів, птеродактилів чи ін.), які також були наділені здатністю літати.

На Русі теж була актуальною тема польоту. За легендою, селянин думав, що, зробивши крило, як у журавля, буде літати, проте піднятися до небес так і не зміг. Петро I мовив: «Не мы, а наши правнуки будут летать, аки птицы». Людство у своїх фантазіях постійно марить про краще життя. Можливо, цей потяг до польоту прослідковується у сучасних відкриттях науки, техніки.

Цікаво, що в турецькій мові поняття «рай» і «політ» відтворюють одним словом. Тобто для справжнього щастя, окрім польоту, нічого немає. Усім людям на всіх теренах планети сняться сни, в яких вони літають. Люди про це не думають, однак на підсвідомому рівні ми прагнемо перенестися у просторі, давня мрія предків нависає над поколіннями і спонукає до польотів: побачити, що відбувається навколо, відвідати космос, побачити, чи існує ще десь життя, відкрити сторінки незвіданого.

Людина, спостерігаючи за птахами, вважала, що тільки вони здатні літати, бо вони – вічний ореол святості (наприклад, у повісті-казці С. Лагерлеф «Чудесна мандрівка Нільса Гольгерсона з дикими гусьми», де птахи – символ чистоти, довіри, любові, дружби). Тому у своїх фантазіях люди наділяла цими якостями богів, янголів – тобто небожителів. Зазвичай це були світлі істоти, які приносили на землю рай і спокій. За легендами й давніми віруваннями, перенестися в повітрі можна за допомогою різноманітних речей, пристроїв, неземних істот. Зустрічаємо непоодинокі випадки, коли здатністю літати наділяли темних істот, таких як, наприклад, баба-яга з народних казок, яка уміла літати на мітлі чи у ступі, чорт (наприклад, у творі М.В. Гоголя «Вечори на хуторі поблизу Диканьки»). Тобто питання, хто саме може і заслуговує літати, залишається відкритим.

Політ може приносити світло і темряву, красу і потворність, високе і нище. Політ людини з нечистою силою моделює певні труднощі, безвихідне становище, що спонукає підійматися до божественного темним способом, за допомогою чар.

Отже, політ – багатогранне явище, але головно – це свобода від усіх зовнішніх і внутрішніх пут. Письменники різних епох і країн намагалися показати у творах велич польоту, кордони між

земним і небесним, самі виходячи за межі простого буття. Політ – символ життя і смерті, певний вузький кордон між цими протилежними світами. Мотив польоту має різні аспекти тлумачення. Почасти він може означати прихід нового життя, повернення, потяг до нового, невідомого, до кохання. Також символізувати перенесення в інший світ, як, наприклад, у творі Р. Баха «Чайка Джонатан Лівінгстон»; це може бути і смерть, і вічна темрява без просвітку сонячних променів, і безнадія. Вимір кохання – це теж безмежний політ, який окрилює без крил (як у «Пісні пісень» Шолом Алейхема). Та й саме життя – це постійні варіації польоту: злети, падіння, зависання.

Письменники багато уваги приділяли духовному життю людини. Душа постійно прагне летіти до свободи від скорботи і життєвих тривог. Дух підіймається на гріховним світом, щоб очиститися у божественній висоті.

Політ тілесний і духовний – це комунікація зі світом фауни і флори, зі своїм Я.

Та найскладніший політ – це політ над собою, своїм життям, своїми думками, вчинками, діями, над своєю душею, яка є безмежним космосом, що потребує особливого дослідження.

Копилова Надія Олександрівна

Одеський національний політехнічний університет

ТІЛЕСНІСТЬ ЯК МАРКЕР КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: СУЧАСНІ ПРАКТИКИ БОДІПОЗИТИВУ

Ідентичність сучасної людини формується під впливом багатьох чинників. У добу глобалізаційних процесів проблема ідентичності видається особливо гострою. Одним з маркерів самоідентифікації та саморепрезентації людини на сьогоднішній день постає тілесність як «соціокультурний конструкт тіла». Трансформація культурних процесів та стрімка зміна ритмів життя «змушують людину шукати константу, стабільність, і вибір тіла у якості такої константи є закономірним» [1; с. 35].

Крізь призму культурологічного підходу тілесність розуміється в якості соціокультурного феномену, який визначається як «...перетворене під впливом соціальних і культурних факторів тіло людини, що володіє соціокультурними значеннями і смислами та виконує певні соціокультурні функції» [2; с. 13]. Вибір певного типу тілесності як зразкового для культури відображає естетичні канони та певні гендерні стандарти, що характерні для того чи іншого соціуму. У той же час загальноприйняте ставлення до тіла несе у собі віддзеркалення існуючих у культурі світоглядних та соціальних настанов і стає важливою складовою гендерних стереотипів.

Сприймання тіла як «культурного костюму» супроводжує людство протягом його історії. Наприклад, тілесні модифікації завжди служили маркером свого/чужого. У сучасній культурі тілесність являє собою своєрідний «документ» людини. Здорове, молоде й сексуальне тіло є одним з показників успішності соціальної реалізації членів суспільства. Із цим пов'язана популярність пластичної хірургії та інших засобів подовження молодості, різноманітних фітнес-програм і тренінгів щодо здорового способу життя. При цьому повсюдна віртуалізація життя вимагає фіксації тілесних модифікацій у соціальних мережах як підтвердження факту власного існування.

Жорсткі тілесні стандарти є інструментом гендерного тиску, що особливо актуально для жінок. У якості протидії певним гендерним стереотипам в останні десятиріччя серед жінок поширюється рух бодіпозитиву як прагнення підкреслювати та цінувати власну індивідуальність та природність. Культурне явище *body positivity* стає можливим у добу певних зрушень у межах патріархатної моделі суспільства та загальнокультурних орієнтирів на різноманітність. Цей суспільний рух бере початок наприкінці ХХ ст. – ідея його створення належить Конні Собчак та Елізабет Скотт. Серед завдань бодіпозитиву – формування «позитивного образу тіла» [3], розуміння потреб власного тіла, позитивного ставлення до нього й до тіл інших людей з усіма перевагами та недоліками, відмова від згубних естетичних стандартів, що їх нав'язує індустрія краси, ствердження тілесного різноманіття тощо.

Ідеологія бодіпозитиву відповідає цінностям, які пропонує сучасна культура. Це комфорт, внутрішня гармонія, прагнення до саморозвитку та принцип «бути собою». У ситуації